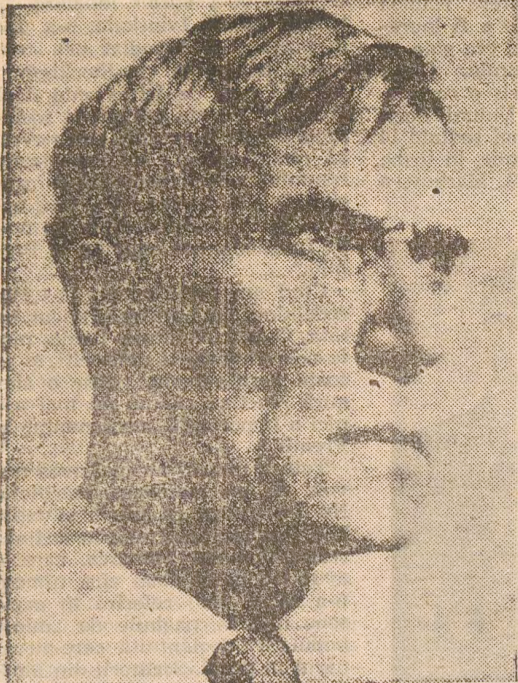

Cazuri literare

Cum a renunțat Boris Pasternak la Premiul NOBEL

Boris Pasternak (1890—1960)

• Un articol de fiul său Evgheni („Lettres soviétiques” no. 384/1990) •

În primii ani de după război, s-a pus pentru prima dată problema atribuirii Premiului Nobel lui Pasternak. După informațiile comunicate de actualul președinte al Comitetului Premiului Nobel, Lars Gyllenstern, candidatura sa a fost pusă în discuție în fiecare an, din 1946 până în 1950, apoi din nou în 1957, iar premiul i-a fost atribuit abia în 1958. Pasternak a aflat acest lucru indirect, prin exacerbarea atacurilor împotriva sa din partea criticii literare naționale. Uneori, era obligat să se justifice, pentru a atenua amenințările directe privind celebritatea sa europeană: „După unele informații de la Uniunea Scriitorilor, în anumite medii literare din Occident, se acordă o importanță excepțională activității mele, cu toate că este redusă și neproductivă...”

Pentru a justifica atenția deosebită de care se bucura, își scria cu sîrguință și pasiune romanul „Doctor Jivago”, testamentul său artistic către intelectualii Rusiei.

În toamna lui 1954, Olga Freudenberg îi scria din Leningrad întrebându-l: „Am auzit spunându-se că ai primit Premiul Nobel. E adevărat? Dacă lucrurile nu stau astfel, de unde s-o fi iscat acest zvon?” „Zvonuri de acest fel circulă și pe aici, îi răspundea Pasternak. Eu sint ultimul care le află. Aflu din a treia mînă, abia după ce toată lumea știe... Mă tem că acest zvon ar putea

(Continuare în pag. a IV-a)

Barbaria de la mijlocul SECOLULUI XX

Ce s-a distrus la TESCANI?

Privit în general, patrimoniul unei țări este rezultatul activității multilaterale a tuturor generațiilor anterioare și, în consecință, nimeni nu are permisiunea, voluntară sau involuntară, să-l distrugă, să facă să dispară din aceste părți considerate importante sau mai puțin importante. Înainte de anul 1944 în județul Bacău se păstrau numeroase construcții, instalații industriale, biblioteci, documente, arhive, manuscrise literare, științifice, opere de artă de tot felul, cantități de aur tezaurizate sub forma monedelor de metal prețios, bijuterii, cristal, porțelanuri. Cele mai multe dintre acestea au dispărut fără nicio urmă și justificare.

Exemplificăm, în articolul de față, afirmația de mai sus cu cazul de la Tescani. Situată la 35 km de Bacău, localitatea a fost consemnată în documentele interne din 1493. Numele boierilor Rosetti a început să stăpînească această moșie din anul 1708. Prin munca depusă de Ștefan Ruset și urmașii săi s-au realizat an după an bunuri materiale transmise generațiilor, mori, fabrică de spirt, puturi de extragere a petrolului, începînd cu 1808, sonde, rafinărie de petrol, ferăstrăie pentru transformarea buștenilor în scînduri. Personalitatea care s-a impus în istoria națională a fost Costache Rosetti Tescanu prin eliberarea și improprietărea țărănilor tîlcași de pe moșia sa încă din septembrie 1848, prin lupta pentru realizarea unității naționale, prin activitatea deosebită în divanul ad-hoc al Moldovei, prin fondarea școlii din localitate și prin multe altele. Fiul său Dimitrie și nepotul Constantin i-au continuat activitatea de exploatare a moșiilor Tescani și Săndulenii, a bogățiilor de petrol și gaze, a pădurilor. Astfel, aici s-au realizat bunuri economice evaluate, în 1926,

la suma de 2 444 202,34 lei aur (73 326 070,20 lei). Clădirile proprietății la conac (curtea bătrînească și curtea veche totalizau 49 încăperi, iar cele din sat alte 33. Cele 82 de camere erau mobilate conform destinării. Unele dintre acestea erau pentru bibliotecă, altele pentru arhivă și documentele proprietății. La Tescani și-a petrecut o bună parte din viața sa marele compozitor și interpret George Enescu. Cea mai

Începem astăzi publicarea unei serii de articole despre distrugerea patrimoniului județului Bacău în primele decenii postbelice. Fost director al filialei locale a Arhivelor Statului, iar actualmente Profesor la Universitatea „Dimitrie Gusti”, autorul, dr. Dumitru Zaharia, doctor în istorie, face dezvăluiri senzaționale prin precizia lor. D-sa demonstrează că la originea actelor de barbarie pe care le descrie stau prejudecata politică, rea-credința, ignoranța și irresponsabilitatea. Articolele sale restabilesc niște adevăruri multă vreme oculte și, totodată, indirect, avertizează asupra consecințelor ireparabile pe care le pot avea atitudinile unor dintre contemporanii noștri față de patrimoniu. (C. Cn.)

mare parte din valorile de aici au început să fie distruse imediat după 23 august 1944, cînd unele unități militare sovietice au ocupat clădirile celor două curți. Cărțile, arhiva, documentele, care nu fuseseră transportate la București, au fost aruncate în grajduri și folosite ca așternut pentru cai. Ulterior, rămășițele au fost aruncate într-o fîntînă părăsită. Au rămas, din acest bogat, variat și impozant patrimoniu doar docu-

mentele donate anterior Academiei Române și biserica de lîngă curte. La această deplorabilă stare de lucruri s-a ajuns din cauza politicii promovate de statul român după 1944, care a avut la bază principiul stalinist al luptei de clasă. În același timp, activitatea cultural-educativă, ideologică și de învățămînt a fost condusă de unii evrei semianalfabeti, dominați de setea de răzbunare împotriva românilor de care s-au văzut; nu apărați în fața primejdiei care îi amenința la tot pasul, ci persecutați. Unul dintre aceștia a fost Marcel Liabă, devenit celebru, în anii 1948—1956, prin jefuirea bibliotecilor și arhivelor care se păstrau la școli, cămine culturale, alte instituții, casele boieresti din județ, transportarea unor mari cantități de cărți și documente valoroase la fabrica „Letea” pentru reciclare.

În unele județe din țară, atît documentele, cit și cărțile, au fost apreciate ca valori naționale și tratate ca atare. În toate țările civilizate, astfel de bunuri au fost și sînt considerate ca fiind ale întregului popor, păstrate cu grijă și respectul cuvenit. Responsabilitatea păstrării lor este încredințată, așa cum a fost și în România pînă la 23 august 1944, unor oameni de cultură și știință de mare prestigiu, care prin autoritatea lor au asigurat buna conservare a întregului patrimoniu național.

Autorul acestor rînduri a cercetat arhiva castelului Cavour, păstrată la Santena, lîngă Torino, unde sînt documente referitoare la lupta românilor pentru realizarea unirii din 1859, contemporane cu cele create la Tescani. Acolo se păstrează totul, aici nimic.

Dr. Dumitru ZAHARIA

Oglinda

Lecția de realitate

Am în minte victoria de la Bruxelles. Gata, am intrat! Sîntem europeni. Am fost acceptați ca europeni. Altă viață! A mea sînt de repede incît nu mă desmetesc. Vor fi implicații teribile, viitorul e chiar mîine. Ce naiba ne-au ținut atîta vreme pe tușă? Interese, desigur. Noi merităm asta, imi spune un călător. E foarte supărat pe Occident. Pe tot. E chiar indignat. Tipul scîlpă sănătos și aruncă o sacoșă deasupra capului, la bagaje. Curge ceva de-acolo, nu contează. Se prelungește pe pereți. Pereții sînt zugrăviți cu fel de fel de lichide mizerabile. Ce nu spală ceferele vagoanelor, nu-mi dau seama, zice omul și scîlpă iar. Cîrășenia trebuie întreținută, să fie lună, zice, ca doar am intrat în Europa cu semnătură. La naiba, cu mizeria asta! Pe care tot el o face. Să fie echipe, domnule, să curețe! Trenul e un rapid. Merge repede, trepidează. Vagonul de clasa întâi e ca o albă de porci: scrumiere smulse, fotolii rupte, pătate, gunoaie, găuri în pereți, uși smulse de la locul lor, coji de semințe, poleială, scrum și chiștocuri de țigări pretutindeni. Un bec ca de lanternă agonizează în plafon, tuburile fluorescente furate. Nici un buton nu funcționează, geamuri slinoase. Pe coridor aglomerație, gece din petice de piele, gagici violente fardate. Toaleta e indescriptibilă. Mari sacose de plastic minjite de noroi uscat. Conversații economice, politice, sexuale. Cerșetori, cite unul la fiecare sferă de oră, de toate soiurile, adevărați sau în travesti, simulanti: orbi, paralizici, orfani se tirăse pe hol, își freacă pantalonii de mizeria aia. Iau trenul de la un capăt la altul, riguros, compartiment cu compartiment, urc în alte trenuri și tot așa. Cu o insistență diabolică, la fiecare drum pregătesc o suflă, două, pentru cerșetori. Evident, îi selectez. Unii imi sînt deja binecunoscuți, fac o navetă săptămînală București—Bacău. Trenul ăsta e o lecție de realitate. Alt adevăr nu există mai adevărat ca acesta. Trenul taie societatea românească în două. Rețin ideea: ne-ar trebui echipe care să curețe mizeria pe care tot noi o facem. Eu cred că noi toți ar trebui să nu mai facem mizeria care ne inunda. O societate educată nu trăiește din amenzi pe scîlpă. Educat fiind, își asumă legea, acceptă limitările și constrîngerile ei benefice. Legea se respectă și noaptea, cînd nu ne supraveghează nimeni. Noi înșine ne supraveghem. Atunci va fi mai bine. Dar pentru asta e necesar să ne uităm mereu în propria noastră oglindă, să ne descoperim, să ne recunoaștem defectele. În general noi le căutăm în afara noastră. Din tren văd bine spatel: grădinilor și casele, locul unde dosim uritul, dezordinea. Cu fața stăm ceva mai bine. Spatele caselor parcă ar fi propriul nostru inconștient la o scară mai mare. Din tren văd partea ascunsă a civilizației și ordinii noastre „europene”. Ce văd nu e lipsit de semnificație: pereți coșcoviți, hîrtii îngălbenite în geamuri, muște moarte, fierărie ruginită, anvelope, pungi de plastic, uși strimbe, noroi, încălțăminte aruncată, garduri rupte, grădini nesăpate, copaci neîngrijiți. O paragină dezolantă, este chiar o mizerie la superlativ, strălucitoare, o dezordine și o delăsare magnifică, o lene, o paralizie, o dezamăgire națională că trăim la fel de prost ca înainte deși muncim mai puțin...

Dar sîntem membri asociați la Comunitatea europeană! Dacă le plac ochii noștri atît de mult să vină dumnealor să ne spele trenurile; să ne sape grădinile, să ne bată șipcele la garduri, să ne înlocuiască tot ce noi înșine furăm, distrugem, batjocorim, scîlpăm și acoperim cu bocancul...

Merci, Bruxelles!

Ovidiu GENARU

Însemnări de atelier

Libertatea ca sacru

În fundul galeriei principale a Peșterii Ialomicioara, pe o stîncă, se află imprimată forma ghemuită a corpului unui om. Intuitivul este ca smoala, la lumina pîlpîitoare a făcliei, formele capătă dimensiuni fantastice. Acolo a viețuit, pînă la sfîrșit, un călugăr. Umezeala a dizolvat calcarul și a rămas doar amprenta corpului. Cîte un frate de la Schitul Peșterii, îi aducea, din cînd în cînd, pîine și apă. A fost un prizonierat impus sîiei, dar în singurătatea lui, dezlegat de tot ce-l omenesc, însuși se simțea liber, o libertate ajutată de sacru, de înțînirea cu Dumnezeu. Nu știu gîndurile lui, dar sînt convins că avea nevoie de ea.

Nevoia de sacru stă la baza multor manifestări și concepte umane cum sînt eroismul, morală, adevărul, libertatea și arta. Omul preistoric picta pereții peșterilor și invoca astfel puterile supranaturale ce-l puteau ajuta să supraviețuiască, să aibă libertatea de a trăi. Faraonul-zeu, Împăratul, Domnul, unși ai lui Dumnezeu pe pămînt au îngăduit libertatea în folosul lor. Rînduiala epocii moderne a stabilit că există o libertate a legii, egală formal pentru toți, și alta interioară, înțînirea cu Dumnezeu. Diversiunea comunistă a transformat libertatea în

factor colectiv al societății, apăsînd astfel autocărația din nou, și pentru că omul are nevoie de sacru, conducătorul este transformat în zeu. Ipocrizia comunistă a stabilit casa, mașina, hrana pentru toți, o omogenizare socială, formă perfidă, înșelătoare, iluzie a libertății. Falsa morală a stîlcit sufletul multora, care jîduiesc și astăzi după comunism. Tineretul însă, puterea oricărei națiuni, o ia înainte tuturor, dorește o libertate reală, morală și o artă nouă. Sacralizarea unui star muzical ca Michael Jackson, pentru sănătatea căruia tinerii se închină și sînt gata să-și dea viața, este un simptom al reacției împotriva vechiului, a falsei morale, a falsei libertăți. Regret că mulți tineri, negăsind suport moral sau material, pleacă, sau negăsind sprijin în formele ortodoxismului religios, se îndreaptă spre practici izvorite din filosofia indiană, spre un nou model de ascetism. Lupta intelectualilor pentru readucerea în conștiința oamenilor a valorilor perene, nu a dat și nu dă încă roade coapte, în fața mizeriei mater-

Laurențiu STAN

(Continuare în pag. a V-a)

Cronica lui Hermes

DI. Ion CRISTOIU

În interviuri

În decurs de trei săptămâni, dl. Ion Cristoiu a ieșit, vrem-nu vrem, de două ori, primul în timpul comentatorilor politici realizat de TVR. Evident, rezultatul se explică, în mare măsură, prin largă audiență (peste 400.000 exemplare) a „Evenimentului zilei”, un ziar cu multe informații senzationale, în care comentariul politic e doar motul de frică al prăjiturii. Fără „cotidianul cu buclă roșie” e îndoielnic că dl. Ion Cristoiu s-ar fi ridicat și s-ar fi menținut pe o asemenea poziție. Nu vreau, nicidecum, să sugerez că el nu e un foarte bun comentator. Această calitate o avea și înainte de 1990, când conducea SLAST-ul, și totuși notorietatea sa nu trecea dincolo de cerul celor interesați de literatură. Foarte buni analiști sînt și Constantin Sorescu („Acțiunea”), Toma Roman („Formula AS”), Andrei Cornea („22”) etc., însă din cauza difuziunii restrinse a gazetelor la care scriu, nu figurează și, probabil, nu vor figura niciodată în top. Pare clar, deci, că votul dat dl. Ion Cristoiu e influențat de tirajul publicației al cărei redactor-șef este și chiar de o anumită inerție a cititorilor ei, dovadă faptul că într-o săptămână mai slabă pentru el (8-13 februarie) a primit, iarăși, numeroase voturi.

Amintindu-și că, formal, încă mai dețin funcția de consilier literar, pe care de fapt nu mi-am exercitat-o și — pînă la conturarea unui program — nici nu o voi putea exercita, dl. Ion Prăjiteanu, animatorul Editurii Plumb, mi-a dat, în sfîrșit, spre lectură, manuscrisul unei lucrări de o factură problematică — Nae Tudorică, „În duhul adevărului” — o încercare de a reabilita Mișcarea Legionară. În vîrstă de 81 de ani, jurist pensionar în Roman, fire independentă, pasionată, energică, cu o biografie marcată de violențele regimurilor totalitare din ultimele șase decenii ale istoriei noastre, autorul e un fost membru al acesteia. În prefață el are o nestitate să arate că a mai oferit manuscrisul său (parte a unui memorial de circa 2.200 pagini, scris de-a lungul a 10 ani) și altor edituri, dar peste tot s-a lovit de un zid de prejudecăți și neînțelegeri. Sînt înclinat să cred că, mai curînd, e vorba de intransigența morală și de scrupul profesional. Prezintă, probabil, la o primă luare de contact, ispița de a tipări în volum un asemenea text se înmoaie sau dispăre la gîndul impactului pe care el îl poate avea asupra cititorilor. În ciuda faptului că în unele publicații („Gazeta de Vest”, „Formula AS”, „Mișcarea”) au apărut materiale oarecum similare, „orizontul de așteptare” e, în momentul de față, altul decît cel bănuț de dl. Nae Tudorică. Dar care e teza lucrării sale? El susține că Mișcarea Legionară (născută în 1927) a murit în 1938-1939 și, deci, e nedrept să se pună pe seama celor uciși atunci ceea ce s-a petrecut în 1940-1941. Fără a intra într-o discuție amănunțită, i-aș obiecta autorului că, voit sau nu, el pune semnul egalității între viața indivizilor și viața ideilor. Cum atitea exemple o dovedesc, aceasta din urmă e mai lungă și mai complicată, cu distorsiuni, rupturi aparente și reluări neașteptate. „În duhul adevărului” se vrea o carte „constructivă”, un „testament public al unui român”. Minus unele prețiozități și repetiții, discursul autorului e bine susținut și îndeajuns de viguros, iar paginile strict autobiografice constituie, prin ineditul lor, o contribuție documentară utilă înțelgerii vieții românești interbelice. Din păcate, o bună parte din demersul memorialistico-istoriografic e subminată de tentativa de eroizare a legionarilor și de idealizare a Mișcării.

Constantin CALIN

piilor și al eticii profesionale, profundă, cu bună știință, permanență în post cu consecvență. Bineînțeles, are argumente pentru a justifica orice, inclusiv „nebulile” pe care le publică în „Evenimentul zilei”. Ele „exprimă o societate ușor bolnavă”, a noastră atrag atenția asupra „crizei de autoritate din România”, creează un curent de opinie favorabil poliției și statului de drept. În fața unui asemenea sofism făcut să escamoteze preocuparea pentru „rețeta comercială” și amoralismul, primul impuls e să-l întreb pe autor, cum fac țărani din satul vrîncean în care s-a născut: „Ioane, să i se strîmbe gura celui care minte?” Asta dacă e s-o trecem pe glumă. Mai vin însă și alte impulsuri.

Legionarii-eroi necunoscuți?

Amintindu-și că, formal, încă mai dețin funcția de consilier literar, pe care de fapt nu mi-am exercitat-o și — pînă la conturarea unui program — nici nu o voi putea exercita, dl. Ion Prăjiteanu, animatorul Editurii Plumb, mi-a dat, în sfîrșit, spre lectură, manuscrisul unei lucrări de o factură problematică — Nae Tudorică, „În duhul adevărului” — o încercare de a reabilita Mișcarea Legionară. În vîrstă de 81 de ani, jurist pensionar în Roman, fire independentă, pasionată, energică, cu o biografie marcată de violențele regimurilor totalitare din ultimele șase decenii ale istoriei noastre, autorul e un fost membru al acesteia. În prefață el are o nestitate să arate că a mai oferit manuscrisul său (parte a unui memorial de circa 2.200 pagini, scris de-a lungul a 10 ani) și altor edituri, dar peste tot s-a lovit de un zid de prejudecăți și neînțelegeri. Sînt înclinat să cred că, mai curînd, e vorba de intransigența morală și de scrupul profesional. Prezintă, probabil, la o primă luare de contact, ispița de a tipări în volum un asemenea text se înmoaie sau dispăre la gîndul impactului pe care el îl poate avea asupra cititorilor. În ciuda faptului că în unele publicații („Gazeta de Vest”, „Formula AS”, „Mișcarea”) au apărut materiale oarecum similare, „orizontul de așteptare” e, în momentul de față, altul decît cel bănuț de dl. Nae Tudorică. Dar care e teza lucrării sale? El susține că Mișcarea Legionară (născută în 1927) a murit în 1938-1939 și, deci, e nedrept să se pună pe seama celor uciși atunci ceea ce s-a petrecut în 1940-1941. Fără a intra într-o discuție amănunțită, i-aș obiecta autorului că, voit sau nu, el pune semnul egalității între viața indivizilor și viața ideilor. Cum atitea exemple o dovedesc, aceasta din urmă e mai lungă și mai complicată, cu distorsiuni, rupturi aparente și reluări neașteptate. „În duhul adevărului” se vrea o carte „constructivă”, un „testament public al unui român”. Minus unele prețiozități și repetiții, discursul autorului e bine susținut și îndeajuns de viguros, iar paginile strict autobiografice constituie, prin ineditul lor, o contribuție documentară utilă înțelgerii vieții românești interbelice. Din păcate, o bună parte din demersul memorialistico-istoriografic e subminată de tentativa de eroizare a legionarilor și de idealizare a Mișcării.

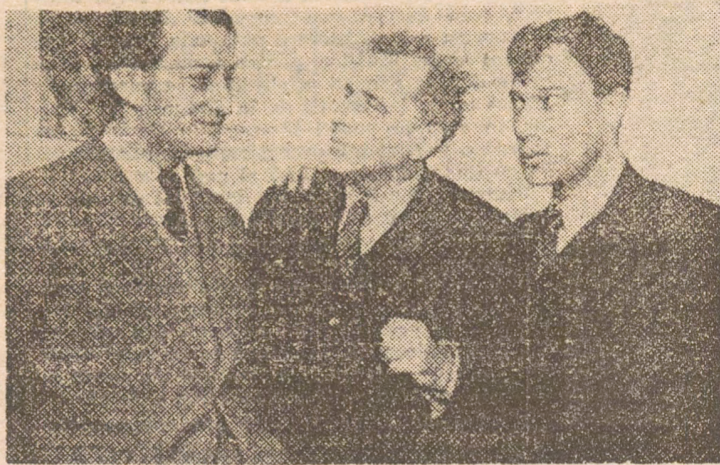
Boris PASTERNAK

(Urmare din pag. a III-a)

să devină realitate mai curînd decît o doresc, deși această distincție presupune o ealatorie obligatorie pentru a primi recompensa, o deschidere spre lume, un schimb de idei, dar, pe de altă parte, n-avea puterea să fac această călătorie așa, ca o păpușă mecanică obișnuită, cum se face de obicei, atîta vreme cît eu trebuie să am grijă de viața alor mei, de romanul încă neterminat, și, după cum se pare, totul se învinează. Asta înseamnă să fii captiv în Babilon. Mi se pare că Dumnezeu m-a păzit pînă acum: pericolul asta a trecut. Fără îndoială, s-a propus o candidatură care a beneficiat de o susținere

nu poate să dea dovadă de atîta ingratitudine. A refuzat de asemenea să-l însoțească pe Fedin la vila acestuia unde se afla și-l aștepta pentru explicații A.D. Policarpov, responsabilul secției culturale a CC.

În acele zile, ne duceam în fiecare zi la Peredelkino. Tata, conform ritmului său obișnuit, continua să lucreze, traducea atunci „Maria Stuart” a lui Slovatski, era fericit, nu citea ziarele, spunea că pentru onoarea de a fi laureat al Premiului Nobel era gata să îndure toate privațiunile. Chiar pe acest ton a și scris o scrisoare către conducerea Uniunii Scriitorilor, cu ocazia unei ședințe la care nu s-a dus și unde, în urma unui raport al lui G. Markov, a

• De la dreapta la stînga: Boris Pasternak, Vsevolod Meyerhold, și André Malraux.

evidentă și masivă. Au scris despre asta ziarele belgiene, franceze și vest-germane. Oamenii au văzut, au citit și povestesc toate astea. Alții au auzit la B.B.C. (vînd și eu ce-am cumpărat) cum că s-ar fi avansat candidatura mea, dar, cunoscîndu-se obiceiurile de pe la noi, s-ar fi cerut acordul guvernului care ar fi insistat ca în locul meu să candideze Șolohov, însă, întrucît a fost respins, Comisia l-a propus pe Hemingway, care va primi fără îndoială Premiul... Totuși, eu mă bucur că sînt într-o categorie unde au figurat Hamsun și Bunin și că, fie și din greșală, am fost pus alături de Hemingway.

Romanul „Doctor Jivago” a fost terminat peste un an. Traducerea franceză a fost supervizată cu simpatie de Albert Camus, laureatul Premiului Nobel din 1957. În conferința sa ținută la atribuirea Premiului, Camus a vorbit cu admirație despre Pasternak. Premiul Nobel pe 1958 a fost atribuit lui Pasternak „pentru realizările remarcabile în domeniul poeziei lirice moderne și în marea proză rusă”. După primirea telegramelor din partea secretarului Comitetului Premiului Nobel,

Anders Osterling, Pasternak a răspuns la 29 octombrie 1958: „Sînt recunoscător, fericit, min-dru, tulburat!” A fost felicitat de vecinii săi Ivanov, de Ciucovski, soseau telegrame din toate părțile, ziariștii îl asaltau. Zinaida Nicolaievna vorbea despre rochia pe care trebuia să și-o facă pentru plecarea la Stockholm. Părea că toate calamitățile și toate șicanele iscate de editarea romanului, convocările la CC și la Uniunea Scriitorilor sînt depășite, că Premiul Nobel e o victorie totală și absolută, e recunoașterea, e o onoare acordată întregii literaturi ruse.

A doua zi dimineață, a venit pe neașteptate Constantin Fedin care a urcat direct în biroul lui Pasternak, trecînd prin fața stăpînei casei ce trebuia prin bucătărie. Fedin l-a cerut lui Pasternak să refuze imediat și demonstrativ Premiul, amenințîndu-l cu persecuții ce aveau să înceapă chiar a doua zi în presă. Pasternak l-a replicat că nimic nu-l obligă să renunțe la onoarea ce l-a făcut, că a răspuns deja Comitetului Premiului Nobel și că

fost exclus din rîndurile acestuia. Am încercat de nenumărate ori să dăm de această scrisoare în arhivele Uniunii Scriitorilor, dar în zadar, fără îndoială că a fost distrusă. Cînd a trecut pe acasă înainte de a se întoarce la Peredelkino, tata vorbea de ea cu veselie. Scrisoarea era concepută în douăzeci și două de puncte, printre care îmi aduc aminte de acestea: „Consider că se poate scrie „Doctor Jivago” rămîind sovietic, cu atît mai mult cu cît acest roman a fost terminat în momentul în care s-a publicat romanul lui Dudintsev „Omul nu trăiește numai cu pline”, ceea ce dădea impresia unui dezgheț. Am predat romanul unei edituri comuniste italiene și așteptam apariția ediției cenzurate de Moscova. Am fost de acord cu corectarea paragrafelor inacceptabile. Posibilitățile unui scriitor sovietic îmi păreau mai mari decît sînt în realitate. Predînd romanul în starea în care se găsea, speram că mîna prietenoasă a vreunui critic îl va atinge.”

„Trimînd telegrama de multumire la Comitetul Premiului Nobel, nu consideram că acest Premiu îmi este acordat pentru roman, ci pentru tot ceea ce am scris, cum, de altfel, se menționează în formula respectivă. Am motive să cred acest lucru, întrucît candidatura mea fusese propusă într-o epocă cînd romanul nu exista încă și, deci, nimeni nu știa nimic de el.”

„Nimic nu mă va obliga să renunț la onoarea care mi s-a făcut mie, scriitor modern trăind în Rusia, și, în consecință, sovietic. Dar sînt gata să donez întreaga sumă a Premiului Nobel Comitetului de Apărare a Păcii.”

„Știu că sub presiunea Opiniei publice se va pune problema excluderii mele din Uniunea Scriitorilor. Aștept doar dreptate din partea dumneavoastră. Puteți să mă împușcați, să mă exilați, să faceți tot ce doriți. Vă iert dinainte, numai să nu vă grăbiți. N-o să vă aducă nici fericire, nici glorie. Și nu uitați că, oricum, peste cîțiva ani, va trebui să mă reabilitați. De altfel, nu va fi prima dată cînd veți face acest lucru.”

Această poziție, mîndră și independentă l-a ajutat pe Pasternak în prima săptămînă să înca-seze toate injuriile, toate amenințările și anatemele presei. Mă

întreba cu neliniște dacă n-am avut neplăceri la serviciu, sau Lionia la Universitate. Îl linișteam atît cît puteam și eu. De la Elremburg aflam unele lucruri și-l povesteam tatălui meu ce val de susținere s-a ridicat în apărarea lui în acele zile în presa occidentală.

Dar toate astea au încetat să-l mai intereseze pe data de 29 octombrie cînd, venind la Moscova și după ce-a vorbit îndelung la telefon cu O. Ivinskaiia, s-a dus la poștă și a expediat următoarea telegramă la Stockholm: „Ținînd cont de importanța dată atribuirii acestui premiu în societatea căreia îi aparțin, sînt nevoit să renunț la el; nu considerați renunțarea mea benevolă o injurie”. O altă telegramă a fost trimisă la CC: „Încadrați-o din nou pe Ivinskaiia, am renunțat la Premiu.”

Cînd am venit seara la Peredelkino, nu l-am recunoscut pe tata. O fată pămîntie, lividă, niște ochi chinuți și nefericiți, și la toate vestile mele, doar o singură reacție: „Acum nu mai are nici o importanță, am renunțat la Premiu.”

Totuși, nimeni nu mai avea nevoie de un asemenea sacrificiu. Nu i-a ușurat cu nimic situația. N-a fost remarcat nici la ședința scriitorilor din Moscova, care a avut loc peste două zile, nimeni n-a făcut vreo referire în acest sens nici în paginile de „minic populară” dezlanțuită care-au apărut în presă. Scriitorii din Moscova s-au adresat guvernului, cerînd ca lui Pasternak să i se retragă cetățenia și să fie expulzat din țară. (...) Ar fi urmat imediat expulzarea, dacă n-ar fi avut loc o convorbire telefonică între Hrușciov și Jawaharlal Nehru, care acceptase să prezideze Comitetul de apărare a lui Pasternak. De ochii lumii, Pasternak trebuia să semneze un text pus la punct de conducere și adresat ziarului „Pravda” și lui Hrușciov. Nu se pune problema de a ști dacă textul acestor scrisori era bun sau rău și ce cuprîndea înainte de toate, pocăință sau afirmare conștiinței de sine, dar e important să se știe că aceste scrisori n-au fost scrise de Pasternak și că le-a semnat prin constrîngere. Și această umilintă, acest act de violență asupra voinței sale au fost deosebit de dureroase pentru oricine înțelegea că nu era nevoie de așa ceva.

Traducere de Ana COJOCARU

BIBLIOGRAFIE (lucrări de Boris Leonidovici Pasternak traduse în românește): „Lirice”, Tălmăcire și prefață de Marin Sorescu, Editura pentru Literatură Universală, 1969; „Zilele care se nasc”. [Zece poeți sovietici: Ana Ahmatova, Boris Pasternak, Leonid Martinov...] Antologie și prefață de Alexandru Căpraru, Ed. Dacia, Cluj-Napoca 1977; „Lui Lenin”, [Versuri de Asaev, Bednii, Briusov, Esenin, Maikovskii, Pasternak], Ed. Univers 1977; „Memoarii” [Volum care reunește scrierile de Boris Pasternak, Veniamin Kaverin, M. Slonimskii]. Traducere, prefață și aparat critic de Mihail Novicov. Ed. Univers 1978; „Lirice”, Tălmăcire și prefață de Marin Sorescu. Ediție revizuită și adăugită, Ed. Univers 1989 • În sumarul numărului omagial citat la începutul traducerii figurează, pe lîngă Poezii, proze și articole, o largă selecție din corespondența lui Pasternak (scrisori către O.E. Mandelstam, Marina I. Tsvetaeva, A.M. Gorki, V.E. Meyerhold, Anna A. Ahmatova etc.), cît și memorii ale contemporanilor săi (Anastasia Tsvetaeva, Varlâm Șalamov, Lev Ozerov).

H. C.